

Страшний день села Стара Рафалівка

10 жовтня 1943 року

Рафалівського р-ну (тепер Володимирецького р-ну) Рівненської області.

Спочатку війни відступаючи на схід , бійці Червоної Армії, виходячи з оточення , залишались по глухих селах , а інші прямували на схід до лінії фронту. В селі мешкалодесь до 40 родин євреїв , багато яких за Польщі мали свої приватні магазини було чотири кузні, 2 крупорушки, олійниця, чохарня. Двоє братів – євреїв шили головні убори на різні форми і т.д. Все, що необхідне було людям , виготовлялося тут. Коли настало безвладдя , на село напали якісь грабіжники і почали грабувати євреїв і запалили одну хату. Щоб покінчити з цим учитель Концевич Михайло Федорович , організував з молоді самооборону села. Помічником собі призначив Паламарчука Івана Мусійовича , 1912 року народження. Село стало спокійно спати і працювати. Під новий 1942 рік прибув у Нову Рафалівку комендант . Стала будувати місцева влада. Старостою сільського управління було призначено Нестора Івана Івановича , який у 39-41 роках був вчителем у нашій школі. Відродилось лісництво і лісники охороняли ліс. Весною 1943 року євреї були зведені у ГЕТТО Нову Рафалівку і в літку були розстріляні на Баховій горі. – Ця ділянка гори господаря села Суховоля Баха. Сім'ю було знищено – у хаті зараз школа села Суховоля. З настанням тепла у 1942 році з'явилися партизани і перші відвідини зробили на пошту , знищили телефонний апарат і кинули у криницю. 1942 році нашу самоохорону викликали у Нову Рафалівку. Концевич М.Ф., старий вояка , написав список хлопців , закріпив за ними зброю по номерах. Старшим поставив Івана Паламарчука і відправив у районне управління. Там їх розмістили в казарму, видали форму і є допоміжна поліція. Тих ,хто не досягнув 20-річного віку відпустили.

Навесні 1942р. проводили набір у Німеччину. З нашого села поїхало 9 чоловік - усі вони були призначені комісією при управі. Селянам повідомили: за відмову буде спалено хату ,а сім'ю знищено. А влітку було призначено близько 20 чоловік. Під лісом вийшли партизани (чотири) на чолі з Гапоном ,і наказали молоді їхати у Бабку, сусіднє село , і там чекати. Старосту управи Івана Івановича із зв'язаними руками направили у районне управління, щоб повідомив, як ідуть справи з набором молоді. Невдовзі поліції і управи в селі не стало, всі ховалились де могли; по кущах, лозах і т.д. Партизани стали навідуватися частенько і не обходилося без мародерства. Десь у листопаді партизани зібрали людей і з'єднали близько 3 км. телефонної лінії між Старою Рафалівкою і Суховолею. До складу поліції з нашого села входили: Паламарчук Іван Мусійович, Ткач Василь Сидорович, Ткач Петро Катеринович , Палій Сергі Степанович, Пасевич Леонід Ульянович , Самайда Володимир Феодосійович, Караїмчук Володимир Федотович, Дуброва Федось Федорович, Гук Потап Іларіонович.

На початку 1943 року були арештовані Бучко Федір і Федінчук Володимир Володимирович. Федір був гарним кравцем і в учні взяв собі Володю. Вранці заїхав поліцей Ткач Петро Катеринович і попередив, щоб вони зникли, бо ідуть німці і арештують їх. Але Федір і Володя не повірили і через дві години були взяті німцями. Знищили їх у Сарнах.

14 січня 1943 року червоні партизани на танцях взяли поліцей Ткача Василя Сидоровича і розстріляли в глухому провулку , де ніхто не ходить. Там його притрусилі снігом і лежав він більше місяця. Батько Василя – Сидір Ткач із зятем Михасиком Ф Борисом. поїхали підводою шукати Василя на Сопачівську Гурту в надії , що там партизани , і вони заберуть Василя , так , як про нього ніхто нічого поганого не говорив. Сидір не знав, що могло статися лихо. Зустріли їх червоні партизани на Щокові. Повідавши , що це батько із зятем , розстріляли обох. Сидора поклали на підводу ;

направили коней до степу до Старої Рафалівки (це 18 км) і коні довели свого господаря на подвір'я. Борис , прикиданий гіллям на краю лісу , прийшовши до свідомості , побачив світло у вікні , добравсь туди. Там його обігріли і за 3 дні таємно доставили у село Бабку , а там вже додому. Борис прожив недовго і помер від важкого поранення. Тієї ж ночі червоні партизани взяли Караїмчука Володимира Ф. , роздягнули до нижньої білизни і підводою везли до хати , де живе його мати , щоб у хаті знищити. Володимир втік і босоніж по снігу біг кілометр. У крайній хаті йому дали одягнутися , взутись і до світанку він був у Новій Рафалівці. 8 січня 1943 року червоні партизани вночі розстріляли три родини поліцаїв в селі , а саме :

1 родина

Паламарчука Мусія Я., батько;

--- Катерина В., мати;

--- Надія М., дочка 1935 р. н.

--- Клавдія М., дочка 1927 р. н.

--- Віра М., дочка 1929 р. н.

2 родина

Пасевич Ульянов Ю. батько;

--- Палажка О., мати;

--- Ліда У., дочка 1928 р. н.

--- Соня У., дочка 1930 р. н.

--- Лена У., дочка 1932 р. н.

А також родину Караїмчуків : батька , матір і сина Миколу Федоровича. Старший Ульянов і менший Андрій не були вдома і залишилися живими. У Паламарчуків Андрій М. служив в Червоній Армії аж на Далекому Сході , а Івана М. і Жоржа (Георгія) також не було вдома і вони лишилися живими. На столі у Паламарчуків була залишена записка: «Экзекуцию произвели народные мстители «Медведев – Пеньков»»

У Пасевичів: Леонід, що в поліції був у Новій Рафалівці – у той час був у Новій Рафалівці, а Микола, 1923 року народження, ночував у тітки, - вони лишилися живими. Навесні трохи притихло, поки з'єднання Сидора Ковпака відпочивало у сусідніх селах і заготовляло провіант для з'єднання. В село приїздило декілька партизанів і давали завдання мешканцям: зібрати вівса, сала, крупи, картоплі, муки, солі. Коли ковпаківці пішли у рейд, знову почалось те саме. Червоні партизани арештовують Ткача Івана Михайловича, старого військового фельдшера царської армії: їздили п'яні, возячі з собою Івана Михайловича і під вечір без причини розстріляли. Син Ткача І.М. Леонтій Михайлович через деякий час теж був убитий партизанами.

Того ж дня, ідучи з села Вараш (нині Кузнецовськ) по вулиці Тополі (це польська назва), запалили хати: Кононихіна Григорія, Кедича Кузьми, Пасевича Григорія, Балабана Леонтія, а також вбили дружину Леонтія Балабан Ярину, котра і згоріла у будинку. Отак село дожило до осені. У вересні прибув загін УПА і став на постій у селі Стара Рафалівка. Ними були заарештовані Зданько Марта К., Зданько Зіновій К., Зданько Микола К., Вихрик Митрофан Т., Федінчик Іван К. якого зразу було знищено, а також Зданько Марта

К. і Зіновій К. За Миколу Зданька і Вихрик Митрофана було зібрано 176 підписів на підтримку їх звільнення. Згодом повстанці взяли підводи і поїхали на Сопачівську Гуту. Ця польська колонія маленька, кругом ліс і через рівчак лісництво. Там забирають збіжжя у снопах і везуть у наше село, кладуть у стирточку на городі, де зараз зупинка автобуса – де вона і згоріла 13. 10. 1943 р. разом із селом. Був арештований тим підрозділом і бувший польський лісник у Сопачівському лісництві : Закшевський А. і його жінка Закшевська М. і розстріляні вояками УПА. А син їхній Стах Закшевський був у польському партизанському загоні. Поліція була змінена на поляків. Іван Мусійович Паламарчук був вивезений у Німеччину, а інші пішли в УПА.

З 12 на 13 жовтня 1943 р. село було взято в оточення червоними партизанами і польським загonom. На всіх головних напрямках були поставлені наші селяни : червоні партизани, для того щоб не попали під обстріл їхні родини. Тієї ночі на постої у селі лишалось 10 вояків УПА на чолі з «Вовком». З початком обстрілу всі вирішили, що його розпочнуть німці, і стали втікати через річку Стир і натрапили на засідку. Там за Стиром, були убиті з повстанців «Вовк» і «Верба», решта на чолі з Антоном – він проживав раніше в селі Чудля – вирвались із оточення і вже за межами села на урочищі Гопшар, де проходить дорога «Стара Рафалівка – Полонне», упав поранений повстанець «Голуб». Він попросив добити його – прохання було виконане.

На 13 годину догоріли хати, а скрізь лежали трупи: Приндюк Анатолій П.; Афілов Петро Стах; Богомаз Володимир С.; Вихрик Митрофан Т.; Воронець Іван Ф.; Власюк Аполінарій М.; Власюк Кіндрат О.; Гук Потах Іл.; Ткач Левко Катеринович ; Гуменюк Михайло Я.; Гуменюк Галина М.; Дудик Тихон О.; Ткач Василь С.; Федінчик Володимир Мар.; Ковальчук Іван Ст.; Ткач Сидір А.; Ткач Мина Д.; Ткач Іван Мих.; Ткач Ярина Д.; Балабан Ярина; Слесар Варвара К.; Левко Ульянов Ю.; Креденцір Єлизавета Я.; Цюбко Володимир М.; Пашко Михайло Д.; Нестеров Іван Іванович; Ткач Леонід Михайлович; Михасік Борис Ф.; Коваль Олександра Ф.; Паламарчук Микола Ф.; Зданько Дермидонт; Михайлов Григорій У.; Федінчик Юрій У.; Ковальчук Андрій Д.; Каштелян Петро Хом.; Смороусний Петро А.; Романець Дмитро Ю.; Окачук Степан Ю.; Погулятник Йосип П.; Пашковський Ульянов Г.; Пасевич Костянтин Г.; Пасевич Дмитро М.; Коваль Віра З.; повстанці «Вовк», «Верба», «Голуб».

Було спалено 81 будинок, пожежне депо, школа на три навчальні класи, бібліотека і квартира директора школи. Село було пограбоване, бо люди все винесли з приміщень, щоб не згоріло. У відповідь на погром села і за кров невинних людей були арештовані і знищені УПА, рідні місцевих червоних партизан і поляків: Ковальчук Степан П.; Ковальчук Палажка С.; Олешко Федора Ст.; Сидорчук Павло Г.; Сидорчук Одарка М.; Федінчик Марта В.; Федінчик Ганна Г.; Федінчик Борис П.; Федінчик Віра П.; Дмитрук Варка Ф.; Сидорчук Надія Д.; Ткач Марина К.; Кедич Марія Д.; Демидюк Степан П.; мати Демидюка Степана, завідуючого Рівненським облсоцзабезом після війни, Столяр Роман Д.; Коваль Ярина К.; Гузоватий Микола Л.; Сидорчук Олексій М.; Сидорчук Володимир О.; Сидорчук Марія – полька, Сидорчук Олексій (сам пішов на смерть: «Якщо берете сина і дружину, не хочу лишатись самотнім»); Фурман Ілля Т.; Воронюк Микола Олен; Смелянов Віктор Павл.; Какошинська Марія Вікторівна – полька; вчителька математики Зданько Марта К.; Зданько Зіновій К.; Федінчик Іван К.

Зданько Микола Кузьмич, після того, як було спалено Стару Рафалівку, подався у партизани. Хто давав підписи за нього, тепер не знали з якого боку чекати біди. Пізніше були взяті і знищені: Смелянова Женья П.; Богомаз Ольга Арсентіївна, Богомаз Василина Арсентіївна. Так домучились до 17 січня 1944 року, коли прийшли радянські солдати і партизанам стало тісніше. Що було далі – я не знаю, бо був забраний у Червону армію.